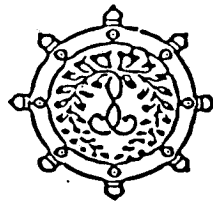

EKO
回
向

DRIEMAANDELIJKS
TIJDSCHRIFT

Maart 1992
Nr 52

Centrum voor Shin-Boeddhisme v.z.w.

Pretoriastraat 68

B-2600 Antwerpen-Berchem

Afgiftekantoor : 2600 Berchem 1

I n h o u d

Editoriaal : Wetenschap	1
Sh.A.Peel : De Naam is Namu Amida Butsu (xiv)	4
D.Girardin : Naar de wereld kijken	9
Agn.Jedrzejewska : Onwetendheid en...	12
M.R.Franck : Dharma-leerrede uit het Kremlin	15
Rev.D.Hamilton : Drie manieren...	18
Jikoji-Nieuws	21

Het Centrum en de Shin-Tempel JIKOJI erkennen de spirituele en morele autoriteit van de Jōdo-Shinshū Hongwanji-ha (Kyoto) in de personen van Hoofdabt Go-Monshu Koshin Ohtani en van Ere-Hoofdabt Zenmon Kosho Ohtani, maar zijn voorts organisatorisch en financieel autonoom. Hun werking is dus afhankelijk van uw medewerking, uw waardering en uw steun.

Onze bankrekening (voor België) is 408-2066511-88, Centrum voor Shin-Boeddhisme V.Z.W., 2600 Berchem-Antwerpen. Voor Nederland en buitenland, bij voorkeur op postrekening 000-0173766-39, op naam van A.Peel, B-2600 Berchem-Antwerpen, België.

Editoriaal

WETENSCHAP

Men hoort en leest vaker en vaker hoezeer de 'wetenschap' sommige "Oosterse" leringen en in het bijzonder de leringen van het Mahayana-boeddhisme komt bevestigen. En elk rechtgeaard boeddhist verheugt zich hierover, denkend : "De Boeddha had tóch gelijk !".

En ook ik voel zo'n warme streling om het hart wanneer b.v. een F.Capra in zijn (al dan niet terecht) befaamd boek *Tao of Physics* meent Nagarjuna te moeten betrekken bij de behandeling van de recentste bevindingen van de microfysica, of wanneer een (bij ons minder gekende, maar zeer degelijke) David Bohm in zijn *Quantum Theory and Beyond* het beeld ophangt van een universum dat enkel uit bewustzijn bestaat - net zoals indertijd Asanga en Vasubandhu dat voorstelden.

Toch schuilt er in die boeddhisten-vreugde wel een addertje onder het gras.

Religie, spiritualiteit koppelen aan wetenschappelijke gegevens heeft in het verleden - en zeker in ons Westen - meestal geleid tot conflictsituaties, waaronder het geval Galilei allicht het meest bekende, maar beslist niet het enige is.

Wetenschap streeft naar een coherente verklaring van een 'objectieve realiteit' om op deze wijze de 'natuurwetten' te kennen en in algemeen geldende theorieën uit te drukken. De wetenschappelijke bevindingen kunnen misschien een zekere geldigheid verwerven binnen het terrein-object van proefneming, waarneming en onderzoek; maar wetenschappelijke, d.i. approximatief objectieve argumenten hanteren om het boeddhisme te bewijzen, dat kan enkel op drogredenen uitmonden. Immers : wetenschap en boeddhisme zijn werkzaam op verschillende (weliswaar niet: afgescheiden) niveaus van het menselijk weten en van de menselijke behoeften. Het is dan ook een sofistentrुकje om 'logische premissen' uit het ene stelsel zonder de minste vertaling naar een ander stelsel om te zetten. Ook hier kan het geval Galilei als typevoorbeeld gelden : daar werden immers theologische argumenten (de bijbelse uitspraak : *...en de zon stond stil en de maan bleef staan... de zon nu bleef staan midden aan de hemel en haastte zich niet onder te gaan omstreeks een volten dag* - Jozua 10, 13) ingezet tegen een wetenschappelijke vaststelling ("*E pur' se muove*").

Even gevaarlijk is het de 'waarheden' van het boeddhisme te koppelen aan 'wetenschappelijke' argumenten. Wie het boeddhisme wil bewezen zien, verwijs ik dan maar naar de woorden van de Boeddha zelf : *Richt u niet naar hetgeen er gezegd wordt, niet naar een of andere overlevering, niet naar wat er algemeen beweerd wordt, niet naar wat er staat in heilige schrifturen, niet naar rationele bewijsvoeringen of logische deducties, niet naar wat op 't eerste gezicht blijkbaar is, niet naar overeenstemming met uw eigen inzichten en berekeningen, niet naar een schijn van werkelijkheid. Denkt ook niet : "Deze asceet is onze leermeester : daarom moeten wij hem blindelings geloven !"* Maar, *Kalama's, wanneer gij bij uzelf en door uzelf ervaart dat deze of gene dingen slecht of verwerpelijk zijn, dat ze ook door de wijzen worden afgekeurd, dat zodra men ze uitvoert of ook maar eraan begint, ze naar onheil en lijden voeren, dan moet gij die zaken verwerpen !* (Kalama-sutta, A III,65). Men kan geen mooier voorbeeld van kritische ingesteldheid aanhalen.

Daarbij bedenke men dat de Boeddha nooit of nergens ook maar de bedoeling heeft gehad een 'wetenschappelijk' wereldbeeld uiteen te zetten of te verklaren, - maar enkel en uitsluitend de Vier Edele Waarheden voor ogen hield en de realisering ervan empirisch, pragmatisch heeft aangepakt en doorgegeven : het Lijden, de Oorsprong van het Lijden, de Opheffing van het Lijden en het Pad dat voert naar de Opheffing van het Lijden. Als dat nog niet genoeg is !!!

Een ander feit is dat de wetenschap zich (want dit is haar typisch terrein) bezighoudt met de *wat?-vraag*, d.i. met problemen van *zijn* en *realiteit*. Dat is grotendeels ook de problematiek eigen aan de westerse wijsbegeerte. Maar eenieder die wat vertrouwd is met de boeddhistische filosofie, weet dat deze wentelt rondom het probleem van het kennen (het boeddhisme is in de allereerste plaats epistemologisch) en rondom het probleem van het heil : nirvana, Verlichting, Reine Land... (het boeddhisme is uiteindelijk een heilsleer, dus soteriologisch). Fysica en zelfs metafysica zijn periferisch en vaak gewoonweg overgenomen uit Indische en/of Chinese tradities en theorieën.

Om nogmaals de historische Boeddha te citeren : *De heilige levenswijze, Malunkyaputto, hangt niet af van de stelling dat de wereld eeuwig is; noch hangt de heilige levenswijze af van de stelling dat de wereld niet eeuwig is... dat de wereld begrensd is... dat de wereld niet begrensd is... dat geest en lichaam één zijn en hetzelfde zijn... dat de geest één is en het lichaam een ander ding, ... dat de Volmaakte na de dood voortbestaat, dat de Volmaakte na de dood niet voortbestaat, dat de Volmaakte na de dood zowel voortbestaat als niet voortbestaat, dat de Volmaakte na de dood noch voortbestaat noch niet voortbestaat...*

er blijft immers het feit van geboorte, ouderdom, dood, verdriet, jammer, pijn, ellende en wanhoop -- en het is de uitdoving daarvan in dit leven die ik onderricht... Daarom, Malunkyaputto, denk steeds aan hetgeen ik niet heb uiteengezet en aan hetgeen ik wél heb uiteengezet... En waarom heb ik dat niet uiteengezet? Omdat dit niet doeltreffend is, geen grond biedt voor de heilige levenswijze en niet leidt tot verzaking, tot begeerteloosheid, tot opheffing, tot rust en hoger weten, tot verlichting en nirvana... En wat, Malunkyaputto, heb ik dan wél uiteengezet? 'Dit is het Lijden' heb ik uiteengezet; 'Dit is de Oorsprong van het Lijden', 'Dit is de Opheffing van het Lijden', 'Dit is het Pad dat voert naar de Opheffing van het Lijden', dat heb ik uiteengezet. (Cula-Malunkyaputto-sutta, M 63).

Ondanks deze aanmaning heeft in het verleden meer dan één boeddhistisch auteur gepoogd een verband tussen de Leer en de verworvenheden van de 'moderne wetenschap' te leggen. Lezen we nu deze auteurs (veelal uit de 19de eeuw of de eerste helft van de 20ste), dan valt ons op hoe verouderd hun 'wetenschappelijke aanpak' wel is. De Dalai Lama heeft in zijn lezingen eveneens dit thema behandeld - maar het mag gezegd zijn dat zijn toch heldere uiteenzettingen de objectief-materialistisch ingestelde 'wetenschapslui' slechts weinig of niet tot het bedoelde *anders-denken* hebben geleid...

Overigens : de wetenschap - en het 'wetenschappelijk' wereldbeeld in het bijzonder - evolueert razendsnel en is opgebouwd als een mozaiek van elkaar bestrijdende theorieën en stellingen. Dat maakt dit 'wereldbeeld' tot een voorbeeld van voortdurende veranderlijkheid. De moderne wetenschap en zeker de theoretische fysica van het oneindig kleine (deeltjesfysica) en van het oneindig grote (astrofysica) bieden ons geen vaste grond meer. Eddington, Einstein, Bohr, Heisenberg, Schrödinger, Feynman, Hawking, Prigogine, Mandelbrot en de anderen hebben ons telkens een verschillend beeld van het universum opgehangen. En elk van die beelden wordt stukje per stukje weer weggeargumenteerd, net zoals voordien Ptolemaïos, Tycho Brahé, Newton...

Maar ja : de 'wetenschap' beweegt zich in samsara, het rijk van de onwetendheid en is bijgevolg mee onderhevig aan *anityā*, de veranderlijkheid van alle dingen. De wetenschap biedt ons geen houvast. Opgestapelde kennis is geen wijsheid. Houvast en wijsheid vinden we bij de Boeddha. En mededogen.

Namu Amida Butsu.

Shitoku

De NAAM is NAMU AMIDA BUTSU
(XIV)

Shitoku A. Peel

Mappo (1)

南
無
阿
彌
陀
佛

De meeste godsdiensten hebben een eschatologische visie op de toekomst: de wereld eindigt op een glorieus en triomfantelijk evenement! Dat is het "einde der dagen", de komst van de Messias, de terugkeer van Jezus Christus om doden en levenden te oordelen, de uiteindelijke overwinning van het "ware geloof", zo beeldenrijk en toch wat bombastisch beschreven o.a. in de Openbaring toegeschreven aan de apostel Johannes, maar reeds voorhanden in het boek Ezechiël, bij Daniël en de zovele Joodse (apocriefe) Apokalypsen.

Maar het boeddhisme heeft vanaf zijn eerste eeuwen daar een ander zicht op gehad. Door zijn besef van de veranderlijkheid der dingen kwam het tot een minder glorieus perspectief: want ook de Leerverkondiging zelf is aan deze veranderlijkheid onderhevig.

De boeddhisten blijken zo consequent in hun denken geweest te zijn dat ze eigenlijk nooit gearzeld hebben de veranderlijkheid, *anitya*, dat kenmerk van al het bestaande, ook te koppelen aan de menselijke uitdrukkingvorm van de *Dharma*. De Leer, zoals die door Boeddha Gautama geformuleerd werd in de geschiedenis, d.i. in een tijd/ruimte-systeem, is immers in hun ogen een wereldse, *samsarische* uitdrukking en daardoor onderhevig aan de drie kenmerken van al wat in deze tijdenswereld bestaat: lijden, veranderlijkheid en niet-zelfheid.

Het is dus vanuit een boeddhistisch standpunt natuurlijk dat de Leer van de Boeddha, als uitdrukking, een begin had met de Eerste Prediking te Varanasi. Maar dat wat een begin heeft, heeft onvermijdelijk een einde ergens in de geschiedenis en moet bijgevolg noodzakelijk uit de wereld weer verdwijnen.

Soms denkt men dat dit doctrinale perspectief eigen is aan het Mahayana-boeddhisme, maar de idee van een ondergang van de Leer kan men ook aantreffen lange tijd vooraleer het Mahayana tot een georganiseerd systeem was uitgegroeid. Dat de Dharma vroeg of laat moest verdwijnen lezen we b.v. duidelijk in de Pali kanon net als in de Sanskrietteksten van het Kleine Voertuig.

In de Pali kanon (*Culla-vagga*, x) wordt deze idee in 't bijzonder gekoppeld aan het verhaal van de oprichting van de nonnenorde. U kent het verhaal: Boeddha's pleegmoeder Mahaprajapati en zijn echtgenote Yasodhara dringen, samen met andere

devote dames bij de Boeddha aan op de oprichting, naast de monnikenorden, van een Gemeenschap voor vrouwen, de latere nonnenorde, waarin ook vrouwen de mogelijkheid zouden hebben het "huisloze leven" te leiden. Zolang het *menselijk-erwijs* mogelijk was, bleef de Boeddha weigeren op dit voorstel in te gaan. Maar zoals de Fransen zeggen: "Ce que femme veut, Dieu le veut" en ten slotte gaf de Boeddha toe aan het aandringen van de dames. Hij moet evenwel niet bijzonder gelukkig geweest zijn met die beslissing. Dat blijkt ergens uit de toon van zijn opmerking aan Ananda, zijn vertrouweling (die overigens het initiatief van de kandidaat-nonnen gesteund had...): "Indien, Ananda, de vrouwen geen vergunning gekregen hadden om het huiselijke leven te verlaten en in de huisloze toestand in te treden,... dan, Ananda, zou de zuivere leer zich duizend jaar kunnen handhaven. Maar vermits, Ananda, de vrouwen nu wel die vergunning gekregen hebben, zal de Leer niet zo lang stand houden. De Uitmennende Leer zou zich nu slechts vijfhonderd jaar kunnen handhaven."

In een post-kanonieke Pali-tekst, de "Geschiedenis van Toekomstige Gebeurtenissen" (*Anāgata-vamsa*), die met werkelijk 'Reine-Land' accenten de carrière van de toekomstige boeddha Maitreya (*Metteya*) beschrijft, wordt vermeld dat duizend jaar na Gautama's 'parinirvana' elke mogelijkheid het nirvana te verwezenlijken zal verdwenen zijn.

Een andere, maar ditmaal befaamde Pali-tekst "De Vragen van Koning Menandros" (*Milinda-Panha*)¹ vermeldt dat de Edele Leer geleidelijk zal verdwijnen en wel in drie opeenvolgende stadia.

Hetzelfde thema wordt hernomen in de grotere Mahayana sutra's, zoals het Lotus-sutra² of het Snijdende-Diamant-sutra³, maar ook in talrijke minder gekende leerredenen komt dit thema aan bod⁴. In de Jodo-Shinshu sfeer is het interessant dat een dergelijke uitspraak eveneens voorkomt in het Grote Sutra.

¹ Inhoudelijk behoort deze tekst, die ook in Chinese vertaling bestaat, meer tot één van de *Mahasāṅghika*-scholen dan tot de Theravada.

² *Saddharmapundarīka-sūtra*, Jap. *Hokke-kyō*.

³ *Vajracchedikā-prajñāpāramitā-sūtra*, Jap. *Kongo-kyō*.

⁴ o.a. in "De Vragen van Rastrapala" (*Rāstrapāla-pariprocchā-sūtra*, T.310,321), "De Lotus van het Mededogen" (*Karunāpundarīka-sūtra*, T.157) enz.

Zie hierover ook E. Lamotte, "Prophéties relatives à la disparition de la Bonne Loi", in *Présence du Bouddhisme, France-Asie*, Saigon, 1959.

Het spreekt echter vanzelf dat deze gedachte van een onvermijdelijke decadentie en ondergang van de boeddhistische Leer een bijzondere kommer was voor de boeddhistische meesters en wijzen. Hoe meer de schrifturen nadruk legden op de drie stadia of periodes van deze ondergang, des te belangrijker werd het te weten te komen in welk stadium men zich bevond.

De eerste periode is die van de Ware Leer (*saddharma*, Ch. *cheng-fa*, Jap. *shō-bō*). Deze periode slaat terug op de vermelding in Culla-vagga en belooft 500 jaar na Gautama's parinirvana. Tijdens deze periode kan de Edele Leer met goed resultaat beoefend worden en kan bijgevolg nirvana verwezenlijkt worden.

Maar na dit halve millenium begint de tweede periode, die van de Schijnbare Leer (*pratirūpadharma*, Ch. *hsieng-fa*, Jap. *zō-bō*). De uiterlijkheden van de Dharma blijven behouden : discipline, symboliek, monniken, leerverkondiging... maar een verwezenlijking van nirvana is zo goed als uitgesloten doordat men zich overgeeft aan intellectuele discussies en scholastische speculaties. De bronnen zijn het oneens over de duur van deze periode : sommige zeggen 500, andere 1000 jaar.

De derde periode is die van de Vervallen Leer (*pascidharma*, Ch. *mo-fa*, Jap. *mappō*) en die duurt blijkbaar 10.000 jaar, tijdens dewelke elke vorm van doeltreffende praktijk verdwenen is en slechts de schijn van een boeddhistische heilsleer nog overblijft : gebouwen, boeken, elkaar bestrijdende hiërarchieën...

Deze derde periode wordt dan gevolgd door een tijdperk van onbepaalde duur, de periode van de Verdwenen Leer, tijdens dewelke elk spoor van de Dharma uitgewist is... totdat de werkzaamheid van het karma weer het verschijnen van een boeddha mogelijk maakt⁵.

Het is begrijpelijk dat dit probleem van de Vervallen Leer onder de boeddhisten heel wat kommer en zelfs paniek moet veroorzaakt hebben. De 'hamvraag' was uiteindelijk op welk precies moment elk van die drie periodes zou beginnen. Een andere vraag was - en dit toont ons de bijzondere activiteit van de menselijke psyche - of er toch geen mogelijkheid zou bestaan aan dit sinister lot te ontkomen.

⁵Zie hierover Lotus-sutra XV.

Heel wat Chinese geleerden hebben zich ingespannen hierin klaarheid te brengen. Door eerst een precieze datum uit te maken voor het heengaan van de historische Boeddha. Moest deze datum eenmaal vast komen te staan, dan werd het mogelijk begin en einde van de fatale tijdperken te situeren. Maar eensgezindheid bleek moeilijk te bereiken. Daar waar wij nu kunnen aanvaarde dat Gautama's parinirvana kan geraamd worden ergens rondom -486 of -473^e, kwamen de Chinese berekeningen - om diverse redenen te complex om hier in enkele woorden weer te geven - op dateringen schommelend van -609 tot -1017 ! De fatale periode van de Vervallen Leer moest bijgevolg begonnen zijn ergens tussen 552 en 1100 van onze tijdrekening.

Maar hoe men die dateringen ook draaide of keerde, het feit bleef dat de boeddhistische leken en monniken van alle scholen ervan bewust waren dat zij de dreiging van *mappō* aan het ondergaan waren, dat hun streven naar Verlichting tevergeefs was. Hun discussies en geschriften tonen aan hoe donker zij hun geestelijk heden én toekomst moeten ingezien hebben.

Geconfronteerd met het onvermijdelijke perspectief van de nutteloosheid van hun meditatieve en niet-meditatieve religieuze praktijken, voelden de diverse boeddhistische stromingen zich verplicht heel wat conventionele standpunten te herzien en, waar enigszins mogelijk, vanuit dit *mappō*-besef nieuwe aspecten van de Boeddha-leer te ontwikkelen, die evenwel dienden te beantwoorden zowel aan de nieuwe omstandigheden als aan het kader van de specificiteiten van elke school.

Voor de Reine-Landstroming was het voornamelijk door Tao-ch'o (Jap. Dōshaku, 562-645) dat de *mappō*-idee geïntegreerd werd in de opbouw van de Leer. Het is waarschijnlijk dank zij de populariteit van het Lotus-sutra dat Tao-ch'o en met hem andere Dharma-meesters in China tot de bevinding kwamen dat "de Boeddha onophoudelijk nieuwe geschikte middelen en remedies creëert in functie van het verval der tijden."

In dergelijke geestelijke atmosfeer wordt het bijgevolg verklaarbaar om welke redenen en zonder de gangbare inzichten te kwetsen, Tao-ch'o kon aantonen dat telkens de Leer in een periode van verval komt, dit te wijten is aan het feit dat de verkondigde Leer slechts een menselijke, d.i. relatieve lering is. Deze

⁶ Overigens bestaat er ook nu nog geen eensgezindheid. Sommige buddhologen spreken van zowat 100 jaar later, sommigen plaatsen het parinirvana zowat ten tijde van Asoka. En de Theravada-traditie houdt het bij ca. -543.

lering, zoals ze verkondigd is geworden door de historische Boeddha, is niet de absolute Leer (*saddharma*) welke voor het menselijke brein volkomen onvoorstelbaar en bijgevolg onverwoordbaar is, maar een tijdruimtelijke aanpassing ervan geconditioneerd door de menselijke receptiviteit van elk ogenblik.

Het Pad der Wijzen (*shōdō-mon*) is zulk een relatieve en bijgevolg vergankelijke leerverkondiging; het is immers gebaseerd op een menselijke inspanning, een "zelf-kracht" (*ji-riki*), dan wanneer er geen permanent "zelf" is... Het heeft bijgevolg slechts een beperkte waarde en is gelimiteerd door de omstandigheden van het moment.

Maar, zegt Tao-ch'o, er is overheen deze leervorm op menselijke, voorlopige schaal, een Dharma die niet zijn oorsprong heeft in de menselijke geest, maar die rechtstreeks wortelt in en gemanifesteerd wordt door het absolute "Dharma-lichaam" (*dharmakāyā*), een Dharma die weliswaar even onvoorstelbaar is als het Boeddhaschap dat hij manifesteert, maar dan ook een Dharma die niet langer gebruik maakt van menselijke wilsverschijnselen en denkprocessen.

De werkzaamheid van deze Dharma vindt haar oorsprong in de uiteindelijke natuurlijkheid, in de ware werkelijkheid die niets anders is dan de oneindige mededogende werkzaamheid van het Boeddhaschap, van de Verlichting zelf.

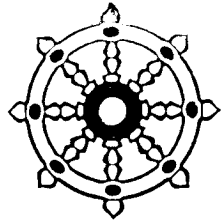
Aan deze natuurlijke (d.i. van de mens onafhankelijke) werkzaamheid, geeft Tao-ch'o de benaming "Pad van het Reine Land" (*jōdo-mon*). Volgens hem is het enkel het menselijke (want "de Wijzen" zijn mensen...) *Shōdō-mon* dat onderhevig is aan de verworden van de Leer. En hieraan zullen geen menselijke praktijken zoals moraal, meditatie of ritueel, veel kunnen verhelpen. De Weg der Wijzen blijft immers voorbehouden voor de enkele "Wijzen"... zo die er in de verworden tijden nog bestaan...

Het is op deze basis dat Tao-ch'o kon onderlijnen dat hoe meer de leringen van *Shōdōmon*, d.z. de leringen gebaseerd op zelf-inspanning en zelf-kracht, door het verlopen der tijden in verval geraken, des te meer ruimte er gemaakt wordt voor de natuurlijke werkzaamheid van het Absolute Boeddhaschap, die Tao-ch'o de "Ander-Kracht" (*tariki*) noemde.

(wordt voortgezet)

Danielle Girardin

NAAR DE WERELD KIJKEN

Een tijd geleden⁷ vertelde Katrien over de woede die ze voelde toen een maaimachine bezig was alle bloemen op de berm van een weg af te rijden, en over hoe ze in het reine trachtte te komen met die woede door te wijzen op *i-shin*, de eensgerichtheid van het gemoed op het heilzame.

Ik moet bekennen dat wanneer ikzelf geconfronteerd word met dergelijke situaties, mijn ergernis en kwaadheid meestal duidelijk de bovenhand hebben op gedachten aan het heilzame of op ervaringen van mededogen. Maar als je dan de aandacht richt op die ergernis zelf, ze tot object van het bewustzijn maakt, dan wordt het mogelijk te zien hoe ze samenhangt met andere fenomenen in het bewustzijn, en dan wordt het mogelijk te ervaren waar die ergernis eigenlijk vandaan komt, en de wortels ervan kunnen voor verschillende mensen anders liggen.

Je moet je Katriens situatie eens voorstellen : je staat daar in een wei, het is voor de eerste keer in weken terug een beetje zonnig, de bloemenknoppen hebben hierop gewacht om zich te openen, je ademt de geuren in, je hoort het geluid van insecten, en dan plots komt daar die machine en alles is weg...

We hebben allemaal wel soortgelijke ervaringen. Misschien heb je een plek waar je soms naartoe gaat, een van de weinige stukjes spontaan groen aan de rand van de stad - een miniatuur-wildernisje als het ware - . En op een dag kom je daar : er staan bulldozers, alles wordt met de grond gelijk gemaakt, en ze zetten er een monster van een gebouw.

Vanwaar de woede die oprijst in dergelijke situaties ?

Uiteindelijk denk ik dat die woede oprijst omdat je impliciet een vergelijking maakt tussen de concrete, geleefde wereld waarin al die dingen gebeuren, en een ideale, geconstrueerde wereld in je hoofd, waarin het allemaal anders is, en die als waardeschaal dient om deze wereld te beoordelen in termen van goed en kwaad, wenselijk en onwenselijk.

⁷In Eko 50 (sept.91) : "Spreken met bloemen".

Maar wat is het statuut van die ideaal-wereld ?

Uiteindelijk gaat het hier om een voorstelling in het bewustzijn, een wereld die de geestelijke kristallisatie is van een vaag verlangen, een nostalgie, een beeld van een aards paradijs, vervuld van wat Nietzsche het "groene-weide-geluk" noemt.

Het beeld van zo'n dergelijke ideaalwereld is niet iets dat persoonlijk van Katrien komt, of van mij; het is eigen aan ons mens-zijn zelf. In elke cultuur treffen we dergelijke beelden aan. Wanneer we ons beperken tot de westerse traditie, zien we het opduiken in het Genesisverhaal, in het beeld van de edele wilden die in harmonie leven met elkaar en met de wereld rondom, in de utopieën en in de recente gedachte dat het vroeger beter was, en 'vroeger' kan zijn : in grootmoeders tijd, in de agrarische middeleeuwen, in de tijd van de Kelten, of in de tijd van de pre-Keltische megalithen-bouwers...

We geloven dat de mensen in dergelijke werelden gelukkiger waren, dat ze wijzer waren, dat ze meer respect hadden voor de natuur, dat hun onderlinge relaties warmer waren etc. etc. Ze vormen als het ware het spiegelbeeld van de eigen tijd, ze vertegenwoordigen al wat we denken in onze eigen tijd, onze eigen cultuur of ons eigen leven verloren te hebben.

Maar wat gebeurt er wanneer we die werelden van nabij bekijken ? Neem bijvoorbeeld de idee van de edele wilde. Stel je voor dat je bij de Akka bent, een volk in het noorden van Thailand. De zon schijnt, het uitzicht is prachtig, je ruikt de geuren van de varkens, de aarde en het woud dat het dorp omringt, de kinderen zien er vrij en gelukkig uit. En je voelt je diep tevreden. En het volgende moment zie je dat iemand zonder enige reden een hond trapt, en plots besef je : ze zijn niet wilder en edeler dan ik, dan mijn kruidentier of dan mijn collega's. Hun wereld is evengoed als de onze doortrokken van kleingeestigheid, onverschilligheid, domheid, vernielzucht etc. Het zijn mensen van vlees en bloed zoals u en ik, met allerlei onhebbelijkheden, en dikwijls gewoon onuitstaanbaar.

Maar neem dan de utopieën, daar waar het niet gaat om mensen van vlees en bloed, maar om geestelijke werelden die een auteur heeft uitgedacht als een ideale wereld van mensen. Maar als je de teksten zelf leest, b.v. Nova Atlantis van Bacon of de Zonnestad van Campanella, dan komt daaruit een natuurvijandige, autoritaire samenleving naar voren, waarin mensen totaal gedepersonaliseerd zijn en waarin het leven van de individuen tot in de kleinste details geregeld is. In vergelijking ermee is een militaire kazerne een oase van vrijheid.

Zelfs in zijn louter geestelijke constructies slaagt de mens er blijkbaar niet in een ideaalwereld te bedenken waarin een menselijk leven van werkelijke vrijheid en vervulling mogelijk is. De mensen die rondwalen in de utopische teksten zijn als schimmen in de wurggreep van een volmaakte orde.

Maar wat blijft er dan nog over? Wanneer de mens blijkbaar niet in staat is om een hierzijdse, aardse ideaaltoestand te creëren, noch in feitelijke samenlevingen noch in utopische teksten, moeten we dan maar vrede nemen met gelijk wat dat er gebeurt, met het argument dat het toch nooit volmaakt is, dat het vroeger niet beter was en dat het later niet beter zal zijn, - hooguit anders.

Hier lopen we als boeddhisten misschien het gevaar ons terug te trekken in een contemplatieve wijsheid, een gedesinteresseerd kijken naar de wereld als een kaleidoscopisch spel van fenomenen die oprijzen, zich ontvouwen tot een configuratie die zelf dan ook weer desintegreert, hierbij nieuwe configuraties vormend. Maar dit is een ideologisch standpunt. Religie in deze onwereldse zin is misschien niet zozeer de opium van het volk, maar eerder het speelgoed van intellectuelen.

Want er is geen standpunt vanwaaruit we van buitenaf naar de wereld kunnen kijken. We leven in het spel van de fenomenen, we maken er deel van uit, datgene wat we het *ik* noemen is trouwens zelf een samenspel van vergankelijke fenomenen. Het is dan ook in de wereld dat we kunnen handelen, niet louter contempleren. Zo komen we bij de vraag die ook tal van westerse filosofen heeft bezig gehouden, en die is in een of andere vorm waarschijnlijk universeel menselijk, namelijk: Wat moet ik doen om goed te handelen?

Ik denk dat het boeddhisme hierop geen algemeen geldend inhoudelijk antwoord kan geven. Het boeddhisme reikt geen utopie aan; het gaat niet om een keuze tussen een feministisch socialisme of een ecologisch anarchisme.

Wanneer religie gebruikt wordt om een politieke leer te gronden, wordt het ideologie. De Leer kan hooguit de gerichtheid van ons handelen aangeven, niet de concrete inhoud. Deze moet ieder in de eigen situatie vorm geven. Het gaat om de gerichtheid inzicht te verwerven in de ik-gebonden conditioneringen en motivaties die ons handelen sturen, en om vanuit dit inzicht in onszelf de ruimte te creëren waarin een ander handelen kan oprijzen, een handelen dat de uitdrukking is van wijsheid en mededogen zelf, een handelen dat we niet bewust gekozen hebben, maar dat zich spontaan ontvouwt.

En vanuit dit handelen ontmoeten we de Ander. En het kan zijn dat we ons in dit gebeuren plots bij gelegenheid omringd weten door bankiers en anarchisten, door pastoors en prostituees, door asceten en junkies, door lekenbegeleiders en door levensgenieters.

In dit handelen ontmoeten we vreemde gezellen, en onze ontmoeting kan er een van conflict zijn, ook dat behoort tot de menselijke bestaanswijze. Maar ook in het conflict zijn we niet van elkaar afgescheiden; ook in conflictsituaties zijn we als wezens met elkaar verbonden. Want op welke wijze ook onze werelden contact maken, het is steeds in Ander Kracht dat we elkaar ontmoeten. Het is in Ander Kracht dat de maaimachine vertraagt, het is in Ander Kracht dat de maaier en Katrien, de jager en het wild, de dader en het slachtoffer zich handelend tot elkaar verhouden.

Namu Amida Butsu.

Agnes Myoshu Jedrzejewska

ONWETENDHEID EN PRAKTIJK VAN DE NEMBUTSU

Nog niet zo héél lang geleden hebben we elkaar hartelijk een 'Gelukkig Nieuwjaar' toegewenst. En oprecht : ik meen het beste voor iedereen ! Maar wat betekent eigenlijk dat 'beste' ? Vanaf het moment dat je probeert dat iets duidelijker te stellen, heb je het gevoel deerlijk te mislukken. Een mislukking zelfs als je probeert jezelf 'het beste' toe te wensen.

Maar waarom ? Gewoonweg omdat we onwetende menselijke wezens zijn. We zijn immers onbekwaam onze karmische connecties en de ware gevolgen van onze handelingen te doorgronden. Eigenlijk weten we zelfs niet wat waarlijk goed, wat waarlijk slecht is. Natuurlijk hebben we sedert onze kindsheid de les gespeld gekregen over "dit is goed en dat is slecht". En we proberen die criteria na te leven. Of soms herzien we ze en stellen we er nieuwe in.

Maar wat we ook wensen als 'het beste' te zien, toch mislukken we. Gewoon doordat we niet weten wat dat 'beste' is. Het leven is getekend door lijden. En bijgevolg, wat we ook doen, we veranderen gewoonweg dat éne aspect van lijden in

een ander. Er zijn mensen die een lange tijd met hetzelfde probleem te worstelen hebben; andere zullen echter van de ene moeilijkheid in de andere vervallen. Dat is wat we meestal doen : het ene probleem vervangen door het andere. En zo herhalen we de problemen en dat is wat we het *leven* noemen. En op het einde van onze tijd van *leven* ontmoeten we onze dood. En na de dood ontmoeten we een nieuw *leven*. En zo blijven we voortgaan, altijd maar voortgaan... Tot we de Boeddha ontmoeten.

Tot we de Boeddha ontmoeten ! Niet dat beeld dat in een tempel op het altaar staat, maar de *échte* Boeddha : dat is een bijzondere gemoedstoestand. Want er bestaat *immers* een bijzondere manier van *leven*, een bijzonder soort van *bestaan*, dat echter niet behoort tot de menselijke denkwereeld, maar dat een bron van overvloed en vrij van lijden is. Dat soort van *bestaan* noemen we Boeddha. En dat betekent REIN GEMOED. REIN betekent hier : vrij van begoochelingen. De Boeddha is niets anders dan de Absolute Wijsheid. 'Hij' weet *immers* wat "het beste" is. En 'Hij' staat buiten de lijdenservaring aangezien 'Hij' niets doet dat lijden veroorzaakt.

Niemand wil lijden. Niemand wil zich ellendig voelen. Maar dat we lijden, dat komt vanuit onze onwetendheid. We weten *immers* niet hoe we datgene van onze handelingen vermijden dat ervoor zorgt dat we lijden ervaren. Ons gemoed is niet rein. Het is een warboel van dromen, verlangens en illusies. Zo *leven* we, voortschrijdend in de mist van onze onwetendheid. En zo komt het dat we onbekwaam zijn gelukkig te zijn, echt gelukkig. Zelfs als we naar de tempel gaan slepen we onze problemen mee. Zelfs als we priesters zijn, zijn we niet bevrijd van onze moeilijkheden. Zelfs als we monnik of non zijn, ons *leven* blijft vol ellende.

Shinran Shonin bracht 20 jaar van zijn *leven* in het klooster door en besloot uiteindelijk dat hij allerminst gelukkig was. Hij besepte hoe, net zoals hij, een menselijk *wezen* zwak en dom is, met het ene probleem na het andere, eindeloos. Hij verlangde ernaar zich los te maken uit dat onophoudelijk lijden, zich te bevrijden uit die dichte mist van onwetendheid en te geraken tot een vrede van het gemoed, de tijdloze vreugde die men het Boeddhachap noemt. Hij verlangde gewoonweg *jaarlijk* gelukkig te zijn, een nieuw *leven* van geluk te beginnen. En zo kwam hij tot de verstandige bevinding dat het voor een menselijk *wezen* onmogelijk is dit louter op eigen kracht te realiseren. Shinran Shonin was een heel geletterd mens en in de boeddhistische literatuur kon hij lezen dat er voor iedereen die dat ernstig wil, een weg naar het heil bestaat. Die weg te vinden vergde Amida - naar het sutra-verhaal zegt - wel 5 kalpa's van meditatie

en van ontelbare praktijken gedurende een onvoorstelbaar aantal kalpa's, vooraleer hij die heilsweg kon schenken aan de wezens in de gestalte van de Naam: NAMU AMIDA BUTSU.

Wanneer je NAMU AMIDA BUTSU uitspreekt vanuit de diepte van je gemoed, met het voornemen bevrijd te worden van de lijdenservaring, een nieuw maar ditmaal gelukkig leven te ontmoeten, een persoon met rein gemoed te worden, dan heb je kans gelukkig te worden. Stap na stap zal je je illusies kwijt geraken. Je gemoed zal gezuiverd worden door de Kracht van de Boeddha-Praktijken die belichaamd zijn in de Naam (MYOGO) tot het moment komt waarop je Boeddha's stem je rechtstreeks zal horen toespreken. In dit Boeddha-perspectief zal je dan, beetje bij beetje, realiseren wat 'goed' voor je is, wat 'slecht' voor je is, wat je lijden veroorzaakt en wat je vreugde kan bezorgen, wat je plaats is onder alle wezens en wat de zin van je leven is.

Het is enkel via dergelijk persoonlijk contact met de Boeddha - dat we SHINJIN noemen - dat men kan ervaren wat 'waarheid' betekent, wat 'heilzaam' is. Deze ervaring van het leven, van het dagdagelijkse leven dat ons in aanraking met de Boeddha brengt dank zij zijn Naam NAMU AMIDA BUTSU, dat is de ervaring die de ANDER-KRACHT NEMBUTSU-PRAKTIJK genoemd wordt.

Deze ervaring is de vervulling van het leven van Shinran Shonin, vanwaaruit hij zijn werken schreef om die SHINJIN-ervaring te delen met iedereen.

In NAMU AMIDA BUTSU ontmoeten we immers alle wezens hoe talrijk ze ook zijn en worden we deelachtig aan diezelfde ervaring van de ontmoeting van het stralende boedhaschap : KO GEN GI GI O Gij Stralend Aangezicht !^o

Namu Amida Butsu !

^o Eerste vers uit *Sambutsuge*, Lofprijzing van de Boeddha, in *Wu-Ifang-shou ching*, Sutra van de Boeddha van het Eindeeloze Leven T. 360.

Sh. Myoukai Rutger Franck

DHARMA--LEERREDE UIT HET KREMLIN

De Monniken uit het Oosten

Kort voor Kerstmis 1991 stapte president Gorbachev, somber en bedrukt, over het besneeuwde Rode Plein om zich naar het gebouw van de Opperste Sovjet te begeven. Voor de laatste maal zou hij daar het sovjetparlement toespreken en, in aansluiting daarop, de afgevaardigden zijn ontslag als voorzitter meedelen.

Enkel een klein aantal getrouwen hadden de moed of de motivering opgebracht om hun president tijdens de laatste uren van een afgelopen tijdperk ter zijde te staan. Geen spoor van radio- of televisieverslaggevers. Geen trouwe sovjetburgers om hem een riem onder het hart te steken. Zij hadden hem blijkbaar afgeschreven (of stonden in de rij voor de staatswinkels).

Een Amerikaans verslaggever en zijn cameraman waren de enige westerse journalisten die het van Gorby gedaan hadden gekregen om dit historische moment vast te mogen leggen.

Op de trappen van het parlamentsgebouw vroeg de journalist Gorbachev wat op dat moment zijn laatste indrukken waren. Gorbachev neeg op de ons zo vertrouwde manier het hoofd lichtjes naar links, dacht even diep na en gaf voor miljoenen kijkers over de hele wereld het volgende verhaal :

"Eens erfde een Russische prins onverwachts een enorm koninkrijk. Die prins was nog heel jong en van hem werd verwacht dat hij met de nodige kennis en wijsheid het immense rijk zou besturen. Hij stuurde gezanten uit naar de vier windstreken om wijzen op te sporen die hem het nodige inzicht konden bijbrengen.

Uit het oosten kwamen toen drie wijzen..."

Onwillekeurig dacht ik aan de drie wijzen die, naar verluidt, bij Jezus' geboorte, ook uit het Oosten kwamen.

Blijkbaar waren de wijzen toen in het Westen ook al even schaars !

Uit het Oosten kwamen dus drie wijzen (laat ons aannemen dat het monniken waren). "Na aandachtig geluisterd te hebben naar de wensen van de jonge prins vertrokken zij met hun opdracht richting oostwaarts.

Na verloop van tien jaar kwamen zij terug met het gevraagde : een karrevracht boeken, vol met de gevraagde wijsheid. De prins, die intussen tot koning was gekroond, deelde hen mee dat hij, jammer genoeg, voor het lezen van al die boeken geen tijd had en verzocht hen die wijsheid in een enigermate compactere vorm te brengen. De monniken luisterden aandachtig en vertrokken weer in oostelijke richting.

Na tien jaar kwamen zij terug met een aanzienlijk kleinere vracht, bestaande uit duizend geselecteerde boeken vol wijsheid. Maar ook die duizend boeken vond de koning een té grote hoeveelheid om te lezen, want hij had het veel te druk. En zo vertrokken de monniken weer om na afloop van nog een tien jaar terug te keren met een nog compactere versie van de wijsheid : honderd boeken waar alles in stond dat de koning nodig had om te regeren.

Maar ook voor die honderd boeken had de koning geen tijd want hij had het nog altijd veel te druk. En weer werden de monniken verzocht terug te komen met een nóg beknoptere samenvatting van de benodigde wijsheid.

En weer kwamen de monniken tien jaar nadien terug, ditmaal met enkel tien boeken. Maar weer vond de koning het te veel.

En zo gebeurde het", zei Gorbachev, even de wenkbrouwen fronsend, terwijl de Amerikaanse journalisten aandachtig luisterden, "dat ze na tien jaar eindelijk kwamen aanzetten met één enkel boek waar, naar ze bevestigden, alles in stond dat de koning nodig had om met wijsheid te regeren.

Maar toen lag de koning op zijn sterfbed en had hij noch de tijd noch de kracht om ook maar dat ene boek te lezen. Daarop vroeg hij de monniken of ze dat ene boek niet in enkele woorden konden samenvatten en verklaren, want de tijd drong. De monniken wilden graag op dat verzoek ingaan en zeiden : 'De hele wijsheid, sire, kan samengevat worden in die ene zin : 'Mensen worden geboren, mensen lijden en mensen sterven'."

(Bewoording en stijl lichtjes geparafraseerd; verhaal en toedracht ongewijzigd weergegeven.)

Kennis, begrip, inzicht en wijsheid

Zoals elk verhaal uit het Oosten bevat ook deze leerrede - dat was ongetwijfeld oorspronkelijk de teneur van dit verhaal - een dieper liggende wijsheid. Het is moeilijk aan te nemen dat monniken 'zo maar', voor de grap, de gewoonte hadden

niet direct op vragen van koningen (of van 'gewone' dwaze mensen) in te gaan. Immers, zij die wéten, wéten waarom zij terughoudend zijn in het verstrekken van wijsheid. Is het ook niet zo dat, hoe groter de behoefte aan wijsheid, hoe feller ernaar gezocht wordt en hoe moeilijker zij (vaak) te vinden en te begrijpen is. En bovendien word je verondersteld ze zélf te vinden. De wijze zelf kan ze niet door-geven. Terecht wordt gezegd dat kennis komt, maar wijsheid talmt.

In het Diamant-sutra zegt de Boeddha : "Wie Mij zoekt *in gedaante* (d.w.z. in *nama-rupa*, met namen en vormen, of nog : met onze skandha's) vindt Mij niet."

Hoe kunnen we die zo begeerde 'wijsheid' dan vinden ?

Wijsheid is vooreerst niet "het kennen volgens woorden", maar het directe 'kennen, het door-dringen' (Syllabus Boeddhisme, Shitoku A. Peel).

Wijsheid is een eigenschap die nauw verwant is met begrip en inzicht, en die kennis als uitgangspunt heeft. Daarmee keren we de omschrijving in onze Van Dale, waar wijsheid beschreven wordt als "juiste, hoogste, op inzicht en ervaring berustende kennis, en het handelen daarnaar" om tot "op juiste kennis en levenservaring berustende hoogste inzicht en begrip".

Kennis bereikt ons via de skandha's, die als kanalen fungeren waarmee we van onze eerste levensdag (van in de moederschoot ?) de ons omringende wereld waarnemen. Die waarnemingen zijn evenwel geconditioneerd, conditionerend, discriminerend (dichotomisch denken in de vorm van subject/object-onderscheiding), beïnvloed door ons ego(centrisch) denken dat gelijk staat met onwetendheid (*avidyā*) : niet- of mis-weten.

Onwetendheid : een ontvullende vaststelling wanneer je dat afweegt tegen Van Dales omschrijving : Als onze direct opgedane empirische kennis al berust op onwetendheid, ziet het er voor ons verder begrip en onze weten-schap allesbehalve rooskleurig uit. Maar er is meer.

(wordt voortgezet)

Rev. Doreen Hamilton
(Toronto, Canada)

DRIE MANIEREN OM DE ZAKEN TE BEKIJKEN

Mijn voortdurende situatie
Is soep te maken
Met minder ingrediënten
Dan ik meen nodig te hebben.

Dat is een gedichtje dat ik enkele jaren terug zo maar voor mezelf schreef. Uiteindelijk had ik vastgesteld dat als kind, als teenager, als jonge moeder of als aspirante naar het priesterschap, mijn emoties steeds maar over hetzelfde handelden : dat gevoel van lijden, dat gevoel van frustratie, dat gevoel nooit genoeg te hebben, dat gevoel misnoegd te zijn. Ik zou naar de keukenkast gaan en vaststellen : "Oh, hier is niet genoeg ! Ik heb meer dat dit nodig !"

Dat zowat constant gevoel van mistevredenheid dat wij allen ervaren, is een waarlijk universeel gevoel. Met de bedoeling ons volkomen op ons gemak te voelen, als menselijke wezens in samsara, zijn we steeds geneigd te denken dat we méér moeten hebben dan hetgeen we nu reeds hebben. Dat is, naar mijn mening, wat de Boeddha bedoelde toen hij zei : "Het leven is door lijden geconditioneerd". Maar wat kunnen we eraan doen ?

Sommigen zoeken hun toevlucht in religie. Ik moet zeggen dat het boeddhisme mij geholpen heeft om het hoofd te bieden aan mijn lijdenservaringen. Ik geloof dat het boeddhisme ons praktische antwoorden kan geven op de frustraties van het dagelijkse bestaan. Ik meen zelfs dat religie ons moet helpen ons beter te voelen; zoniet is die religie niet goed.

Er zijn volgens mij drie verschillende attitudes die men kan aannemen tegenover dat universele gevoel van mistevredenheid :

- 1) de Verbruikersattitude,
- 2) de Armoede-attitude, of
- 3) de Creatieve attitude.

Met de Verbruikersattitude zijn we het meest vertrouwd. Ze is zowat als volgt : "Voel je je niet prettig ? Koop dan iets. Doe dan iets. Ga op reis. Je hebt het recht gelukkig te zijn. Als je je niet o.k. voelt, streef dan naar wat je nodig hebt. Wees agressief. Trek je niets aan van de anderen. Het is 'Ik Eerst'. Vul

dat gat in je bestaan met dingen en mensen die je kan kopen en bezitten."

Deze natuurlijke tendens van ons om te proberen iets of iemand te verkrijgen om de gaten in ons leven te vullen, dat is de droom van de reclameman. Marktonderzoek heeft de bedoeling uit te vissen wat de mensen wel kunnen verlangen op een diepliggend emotioneel en geestelijk niveau, om dan aan de mensen in hun advertenties datgene te beloven waaraan ze die diepe behoefte hebben. Onze kleine kinderen worden erop getraind naar Kellogg's knapperigheden of naar Mattel Toys speelgoed te grijpen. De pubers en de volwassenen blijven maar kopen en verbruiken. Ikzelf ben een van de grootste overtreders. Ook ik grijp voortdurend naar die ouwe vertrouwde Visa-kaart want "Ja, dat moet ik hebben ! Ik wil me beter gevoelen !"

Toch beseffen we dat deze verbruikersattitude ons niet de verlangde gemoedsrust geeft. Ons begeren geraakt nooit voldaan. Om 't even of het over geld of cocaine gaat, als we het geluk buiten onszelf gaan zoeken, zullen we nooit tot tevredenheid komen.

De Armoede-attitude is wat moeilijker te omschrijven. Zo bijvoorbeeld hoor ik telkens mensen zeggen dat een boeddhist te zijn betekent "minder te verlangen". Men kan natuurlijk denken dat de Leer van de Vier Edele Waarheden ons leert minder te verlangen, al onze gevoelens van begeerte en ontevredenheid simpelweg uit te schakelen. Deze Armoede-attitude klinkt in ons gemoed zowat als volgt : "Ik voel me niet gelukkig, ik voel me niet in vrede. Ik heb niet wat ik nodig heb, maar ik heb nooit gehad wat ik waarlijk nodig had. Ik heb me altijd al ellendig gevoeld en iedereen rondom mij heeft zich ook altijd ellendig gevoeld. Ik zal deze gevoelens van frustratie onderdrukken. Wanneer ik me maar kan concentreren op iets anders, zullen mijn gevoelens van mistevredenheid verdwijnen."

Jammer genoeg lukt dat praktisch nooit. Wat meestal gebeurt als we erin slagen onze ontevredenheid en ons misnoegen te begraven, dat is dat we gedeprimeerd en apathisch worden. Apathie is het gevoel geen enthousiasme meer te kunnen opbrengen. Apathie is naarbinnen gekeerde boosheid. We kunnen er zelfs geestelijk en lichamelijk ziek van worden. Recent onderzoek heeft uitgemaakt dat de meeste chronische stoornissen, zoals hartziekten, verteringsproblemen, artritis, rugpijn, jazelf kanker, zeer waarschijnlijk een hoog component van onderdrukte gevoelens en misnoegen als oorzaak kunnen hebben.

Met die Armoede-attitude, wanneer we onze repressief misnoegen niet naarbinnen keren, dan richten we het op de anderen. Deze reactie uit zich als moeilijke karakters, mensen die om het minste opvliegen, die geweld gebruiken in hun gezin, in hun gemeenschap, ja zelfs op wereldniveau. Ik ben ervan overtuigd dat geweld voortspruit uit deze Armoede-attitude en dat die zogenaamde "slechte" gevoelens zullen verdwijnen wanneer we ze een toontje lager doen zingen. Helaas, dat doen ze niet.

Onze verlangens blijken in twee vormen op te rijzen :

- 1) We hebben heftig begeren naar een gemakkelijk leven met eindeloze plezier-tjes en alles dat naar onze zin geschiedt, en
- 2) We verlangen Boeddha te worden.

Met een naar het leven toe Creatieve attitude kunnen we leren wat het verschil is tussen die twee vormen en zo kunnen we ook leren een volledig vertrouwen te ontwikkelen in de stem van Amida diep in ons.

Maar laten we terugkomen op de ingrediënten voor onze soep. "Mijn voortdurende situatie is soep te maken met minder ingrediënten dan ik meen nodig te hebben." Ik ga naar de kast en vind dat er niet genoeg is om een fatsoenlijke soep te bereiden.

Wat zegt in dit geval een Creatieve attitude ? Iets in deze aard : Laat's kijken, wat is er dan wel ? Worteltjes, bonen, rijst. Vlees is er niet. De goedkope borden vertonen barsten... Nu ja, zo is het leven. Dit is mijn Karma. Dat wat ik heb op dit bepaalde moment, dat is precies dat wat ik nodig heb op mijn weg naar het Reine Land. Op welke manier kan ik het beste gebruik maken van de ingrediënten die ik in huis heb ?

Ons Karma is zoiets als een kaartspel. Wanneer de kaarten verdeeld zijn, is er niemand die vier azen en vier koningen heeft. We hebben allemaal iets minder dan dat : dat is onze menselijke lijdensconditie. Dus : wat kan mijn attitude zijn ten opzichte van de kaarten die ik gekregen heb ?

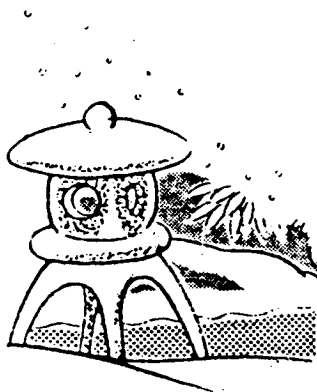
Twintig minuten meditatie per dag, twintig minuten stil zitten en de geest tot helderheid laten komen, volstaan om te werken aan onze attitude ten opzichte van lijden en mistevredenheid. Elke dag vindt onze ego-illusie de gelegenheid alle mogelijke angsten en opvattingen en klachten te creëren over de kaarten die we bij het spel gekregen hebben. Door dergelijk rustig zitten (*seiza*) kunnen we die

foutieve inzichten situeren, er afstand van nemen en beginnen te luisteren naar de stem van de Boeddha in ons, de stem van wijsheid en mededogen precies in onze situatie. In de attitude van de Boeddha zijn er steeds voldoende ingrediënten om mee te werken, - maar wij moeten daar creatief mee omspringen. De Boeddha-reëliteit duwt ons telkens wat verder weg van onze verkeerde denkbeelden en bezorgt ons suggesties, moed en vertrouwen om elke dag opnieuw onze lekkere soep te koken : door creatief te werken met om het even welke ingrediënten die ons gegeven zijn.

Dan komt de dankbaarheid. De soep is klaar. De soep wordt verdeeld. De soep is lekker.

Namu Amida Butsu.

(met toestemming vertaald uit Mettā sept.91, het maandblad uitgegeven door het Buddhist Study Center, Honolulu)

Just a few snowdrops
And a man at the window
Saying *nembutsu* .

Marcus C.

JIKOJI-Nieuws

Düsseldorf : september

Zoals in het vorige nummer aangekondigd, gaat de 7de Shin Conference Europe door te Düsseldorf, van woensdag 2 september tot en met zaterdag 5 september 1992, in het Haus der Japanischen Kultur, Brüggener Weg 6, D-4000 Düsseldorf 11.

Het programma is nu ongeveer rond en zou er als volgt kunnen uitzien:

Woensdag 02.09 voormiddag : Nyubutsu-shiki (Plechtige Inhaling van de Boeddha), de officiële inhuuldiging van de Ekoji-Tempel;

's namiddags : Kikyo-shiki (Bevestiging van de Leer) met als officiant niemand anders dan Zenmon Kosho Ohtani, Ere-Hoofdabt van Honpa Hongwanji (Kyoto). Wie verlangt Kikyo-shiki te ontvangen als teken van het zich bekennen tot het Shin-boeddhisme, contactere Shitoku.

Donderdag 03.09 : Conferentie-lezingen van 9 tot 17 u.

Vrijdag 04.09 voormiddag : Conferentie-lezingen; namiddag (optioneel) : boottocht op de Rijn.

Zaterdag 05.09 voormiddag : gespreksgroepen, workshops; 's middags : Plechtige Afsluiting en afscheidslunch.

De deelnemingsbijdrage zou de tegenwaarde van ca. US\$ 50.- belopen en omvat de conferentie-documentatie, de lunches en de koffiebreaaks.

Overnachtingsmogelijkheden : de organisator ter plekke kan wel instaan voor reservaties voor deelnemers uit Europa; de prijzen per nacht en per persoon lopen van DM 26,20 (Jugendgästehaus, overnachting + ontbijt) tot zowat DM 300,- (tweepersoonskamer in luxehotel Nikko).

Men hoopt eerstdaags programma en inschrijfformulieren beschikbaar te hebben. Zeker voor de hotelreservering is spoed een noodzaak : Düsseldorf is een drukke *Messestadt* !

Voor alle inlichtingen : Shitoku, die tot algemeen organisator en *Chairman* van de conferentie gebombardeerd werd...

Boeddha op computer

Zoals u allicht reeds uit de krant vernomen hebt, bestaan er ernstige plannen om het geheel van de boeddhistische schrifturen (Pali-kanon, Chinese Taisho en Tibetaanse Kanjur en Tanjur) met inbegrip van de teruggevonden Sanskrietteksten op CD-Rom diskettes te zetten.

De leiding van dit reusachtige project, dat uitgevoerd wordt door de University of California Berkeley,

werd toevertrouwd aan Prof. Lewis Lancaster ('n schitterend geleerde én een boeiend mens !). Een eerste dis- kette zou reeds klaar zijn. Ze 'draagt' 44.000 pagina's (45 boek- delen) met een ultra-snelle toegang. De prijs ligt bijzonder interessant : slechts + US\$ 500.-. Maar je dient dus wel over een goede PC én een CD- Rom-lezer te beschikken...

E.B.U.-congres

De European Buddhist Union organi- seert van 24 tot en met 29 september te Berlijn een congres met als thema *Unity in Diversity - Buddhism in Europe*. De organisatie berust bij de Deutsche Buddhistische Union en doet beroep op medewerking van de Thera- vada-, Zen- en Tibetaanse tradities (deze laatste wordt prestigieus ver- tegenwoordigd door de Dalai Lama).

En de Jodo-Shinshu blinkt nogmaals door afwezigheid...

Antwerpen religieus

De Faculteit voor Vergelijkende Gods- dienstwetenschappen publiceerde een brochure met de titel *Kerken, Reli- gies, Levensbeschouwelijke Verenigin- gen in het Antwerpse*.

Het religieuze leven in onze Vlaamse havenmetropool is bijzonder rijk en gevarieerd, maar het is niet altijd

even gemakkelijk de passende adressen te vinden. Dat heeft de F.V.G. nu verholpen.

In deze succesvolle brochure vindt men moskeeën, synagogen, tempels, kapellen, gemeenten, groeperingen vanaf de A van Antoinisten tot en met de V van Vrijmetsejarij.

Deze bijzonder handige en voor vele instanties (denk maar even aan de migrantenproblematiek...) zowaar noodzakelijke publicatie is te ver- krijgen op de F.V.G., Bist 164, 2610 Antwerpen-Wilrijk.

De Simpele Weg

Voor maart wordt de derde uitgave van "Het Boeddhisme" aangekondigd. Deze editie werd met zowat één derde aan tekstvolume uitgebreid. Ook de Franse versie "Le Bouddhisme" is zo goed als uitgeput en roept om een nieuwe uit- gave.

De dwingende noodzaak beide titels ('t worden nu al heuse boekjes...) opnieuw te publiceren, verschuift de voorziene uitgave van Shinrans Kyogyoshinsho naar een ietwat later dan voorziene periode. Want ook financieel moet De Simpele Weg v.z.w. even op adem komen...

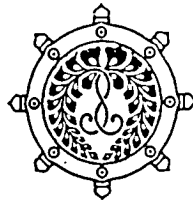
De Jikaji-cursussen

De in vorige september gestarte cursus Boeddhistische Filosofie loopt verder. Ondanks de bijzonder hoge moeilijkheidsgraad blijft de bijwoning op een opmerkelijk goed niveau. Maar zoals te voorzien was, zullen er toch één of twee verlengavonden moeten ingelegd worden.

Het Centrum overweegt bovendien de mogelijkheid uitgeverij De Simpele Weg te vragen de cursusdocumentatie ('n echte syllabus Boeddhistische Filosofie) voor een ruimer publiek beschikbaar te stellen.

Voor volgend seizoen, beginnend in september 1992, was reeds een cursus onder de titel *Shoshinge* voorzien, a.h.w. een logisch vervolg op de huidige cursus, maar dan gericht op een van de belangrijkste teksten uit de Reine-Landschool Jodo-Shinshu. En ook dat belooft een forse knauw te worden.

Daarnaast is er overigens ook vraag naar een hernieuwde cyclus *Introductie tot de Leer van de Boeddha*. Meer details over deze toekomstige cursussen in volgend Eko-nummer (nr 53, juni '92).

Gratitude

I have done nothing
In my whole life to deserve
This hot cup of tea.
Thanks to the Other Power
I am happy, I am free

Marcus C.

ROOSTER DER BIJEENKOMSTEN
Lente 1992

- Di 03.03 20 u. Juseige (A)
Di 10.03 20 u. Junirai (B)
Vr 13.03 20 u. Cursus Boeddh.Filos.
Di 17.03 20 u. Amidakyo (P)
Za 21.03 14.30 O-Higan¹
Di 24.03 20 u. Sambutsuge (Sh)
Vr 27.03 20 u. Cursus Boeddh.Filos.
Di 31.03 20 u. Juseige (H)
- Di 07.04 20 u. Junirai (K)
Zo 12.04 10.30 Hanamatsuri²
Di 14.04 20 u. Amidakyo (R)
Di 21.04 20 u. Sambutsuge (A)
Vr 24.04 20 u. Cursus Boeddh.Filos.
Di 28.04 20 u. Juseige (B)
- Di 05.05 20 u. Junirai (P)
Vr 08.05 20 u. Cursus Boeddh.Filos.
Zo 10.05 10.30 Tempeldag
Di 12.05 20 u. Amidakyo (D)
Di 19.05 20 u. Sambutsuge (H)
Vr 22.05 20 u. (?) Cursus Boeddh.Filos.
Za 23.05 14.30 Gotan E³
Di 26.05 20 u. Juseige (K)
- Di 02.06 20 u. Junirai (R)
Di 09.06 20 u. Amida-kyo (A)

¹Higan is bijzonder devotieperiode. Deze is "Lente-Higan", die loopt van 18 t/m 23 maart.

²"Bloemenfeest": gedachtenis van de geboorte van Boeddha Gautama. Tevens kinderfeest. Zoals gebruikelijk zijn klein en groot hartelijk welkom, maar liefs wél verwittigen.

³Gedachtenis van Shinrans geboorte (eigenlijk op 21.05)

J I K O - J I
Tempel van het Licht van Mededogen

CENTRUM VOOR SHIN-BOEDDHISME v.z.w.

Pretoriastraat 68
2600 Antwerpen-Berchem

Tel. 03/218.73.63

Fax 03/235.92.20

Verantwoordelijk uitgever: Sh.A.Peel, Leemputstraat 10, 2600 Antwerpen-Berchem
Overname toegelaten mits bronvermelding en bewijsexemplaar .

Snelrukkerij Total Copy Service, Herentals